



ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy, soudkyně zpravodajky Veroniky Křest'ánové a soudce Zdeňka Kühna o ústavní stížnosti stěžovatelky **PhDr. A. D.**, zastoupené Mgr. Tomášem Dvořáčkem, advokátem, sídlem Sokolovská 32/22, Praha 8 – Karlín, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023 č. j. 20 Cdo 2402/2023-929, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023 č. j. 20 Cdo 2402/2023-929 bylo porušeno stěžovatelčino právo na přístup k soudu vyplývající z práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2023 č. j. 20 Cdo 2402/2023-929 se zrušuje.

Odůvodnění:

I.**Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí**

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatelka domáhá, aby bylo zrušeno v záhlaví označené rozhodnutí Nejvyššího soudu s tvrzením, že jím bylo porušeno základní právo zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti a napadeného rozhodnutí se podává, že stěžovatelka uzavřela leasingovou smlouvu na tzv. předváděcí akci, přičemž podle tvrzení stěžovatelky došlo k podpisu smlouvy tak, že stěžovatelce bylo tvrzeno, že vyhrála a je třeba podepsat související dokumentaci.

3. Na základě pravomocného a vykonatelného exekučního titulu, kterým je elektronický platební rozkaz Obvodního soudu pro Prahu 3 (dále jen „obvodní soud“) ze dne 12. 2. 2015 č. j. EPR 23998/2015-5 byla proti stěžovatelce vedena exekuce k vymožení částky 19 800 Kč s příslušenstvím.

4. Opatřením obvodního soudu ze dne 10. 6. 2015 č. j. 36 EXE 2012/2015-10 byl vedením exekuce pověřen exekutor JUDr. Tomáš Vrána, soudní exekutor Exekutorského úřadu Přerov. Věc následně převzal soudní exekutor JUDr. Lukáš Jícha, neboť soudnímu exekutorovi JUDr. Tomáši Vránovi zanikl výkon exekutorského úřadu ke dni 31. 3. 2016. Dne 10. 11. 2022 vydal pověřený exekutor Oznámení o skončení exekuce vymožením dle § 46 odst. 8 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád a v důsledku toho pověření soudního exekutora v souladu s § 51 písm. c) exekučního řádu zaniklo.

5. Podáním doručeným obvodnímu soudu dne 2. 12. 2022 se stěžovatelka domáhala zastavení exekuce s odůvodněním, že exekuci pokládá za neoprávněnou, exekuční titul považuje za sporný, vymezila se proti osobě oprávněného, odkázala na rozpor exekuce s dobrými mravy a zdůraznila, že v rámci exekuce pověřený exekutor činil kroky k prodeji její nemovitosti, přestože v té době již byla větší část jistiny vymožena.

6. Usnesením obvodního soudu ze dne 7. 12. 2022 č. j. 36 EXE 2012/2015-743 řízení o návrhu na zastavení exekuce zastavil z důvodu, že byla-li již dříve exekuce skončena, chyběly podmínky řízení (neexistoval již nařízený a trvajících výkon rozhodnutí).

7. Usnesením Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 14. 4. 2023 č. j. 72 Co 32/2023-831 bylo k odvolání stěžovatelky usnesení obvodního soudu uvedené v předchozím bodu potvrzeno. Městský soud dospěl k závěru, že ve věci nejsou dány okolnosti, které mohou výjimečně vést k zastavení již skončené exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu. Městský soud současně stěžovatelku poučil, že proti jeho usnesení je přípustné dovolání.

8. Napadeným usnesením Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky odmítl podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, neboť dovolání směřovalo proti usnesení odvolacího soudu vydanému v řízení, jehož předmětem bylo peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč.

II.

Argumentace stěžovatelky

9. Stěžovatelka namítá, že Nejvyšší soud odmítl její dovolání, ač z jeho obsahu bylo zřejmé, že rozhodné skutkové okolnosti se týkají spotřebitelské smlouvy. Nejvyšší soud tak měl dovolání projednat, neboť ve spotřebitelských věcech se nepoužije omezení hodnoty předmětu sporu. Stěžovatelka rovněž upozorňuje na to, že byla městským soudem poučena, že proti jeho usnesení je dovolání přípustné, a rovněž zaplatila soudní poplatky za podané dovolání.

10. Stěžovatelka v ústavní stížnosti výslovně uvedla, že ji směřuje výlučně proti usnesení Nejvyššího soudu, neboť s ohledem na subsidiaritu procesního přezkumu je třeba, aby nejprve Nejvyšší soud posoudil její dovolání, přičemž tak může být napravena nezákonnost předchozích rozhodnutí, která byla ve věci vydána.

11. Dále stěžovatelka zdůrazňuje, že její věc se týká spotřebitelských prodejních akcí, které byly v judikatuře opakovaně hodnoceny jako nemravné. Vyzdvihuje rovněž, že její dovolání netrpělo žádnými vadami, které by bránily rozhodnout o něm.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

IV.

Průběh řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud si vyžádal vyjádření Nejvyššího soudu, které následně zaslal stěžovatelce na vědomí a poskytl jí možnost repliky.

14. Ústavní soud zaslal stěžovatelčinu ústavní stížnost rovněž obchodní korporaci Beck International, s. r. o., která vystupovala jako účastnice řízení před Nejvyšším soudem. Ta se k ústavní stížnosti nevyjádřila. V souladu s poučením, kterého se jí dostalo, se má za to, že se v řízení před Ústavním soudem vzdala postavení vedlejšího účastníka (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 občanského soudního řádu).

15. Nejvyšší soud ve vyjádření uvedl, že stěžovatelčino dovolání bylo odmítnuto proto, že výjimka z pravidla obsaženého v § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, dopadající na pracovněprávní vztahy a vztahy ze spotřebitelských smluv, se netýká rozhodnutí v exekučních věcech, neboť exekuční řízení je řízením samostatným a především zvláštním, neboť v něm dochází k realizaci kvalifikovaně uložených povinností. Nejvyšší soud dále odkázal na řadu usnesení Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Ani chybné poučení městského soudu ani zaplacení soudního poplatku za dovolání nemohlo založit přípustnost stěžovatelčina dovolání. Nejvyšší soud proto navrhl odmítnout ústavní stížnost jako návrh zjevně neopodstatněný.

16. Stěžovatelka prostřednictvím svého advokáta zaslala repliku k vyjádření Nejvyššího soudu. Podle stěžovatelky z jazykového výkladu § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu plyne, že výjimka, jíž se dovolává, se vztahuje i na exekuční řízení. Pokud jde o rozhodnutí, na něž odkázal Nejvyšší soud, jde podle stěžovatelky zčásti o rozhodnutí dopadající na jiné situace a zčásti o rozhodnutí prezentující výklad, s nímž se nelze ztotožnit. Podle stěžovatelky není pravda, že by v exekučním řízení bylo nerozhodné, zda

šlo ve věci samé o spotřebitelský vztah, neboť i v exekučním řízení je prostor pro poskytování zvláštní ochrany spotřebitelům při rozhodování, zda není dán důvod zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu. Stěžovatelka rovněž zdůraznila, že podle judikatury Nejvyššího soudu je při aplikaci tohoto důvodu zastavení exekuce nerozhodné, zda povinný uplatnil příslušné námitky v nalézacím řízení či zda v něm využil možnosti podat opravné prostředky. Tato judikatura je podle stěžovatelky relevantní i v její věci, neboť sice nepodala odpor proti elektronickému platebnímu rozkazu, ale i v exekučním řízení je prostor zohlednit, že původní závazek je mimořádně nemravný a jeho výkon je v rozporu se zásadami právního státu.

17. Ústavní soud dále obdržel sedm podání, jež mu zaslala sama stěžovatelka. K obsahu těchto podání Ústavní soud nebyl povinen přihlížet, neboť nebyla učiněna prostřednictvím advokáta. Nadto Ústavní soud konstatuje, že se stěžovatelka v těchto podáních zaměřila primárně na popis okolností, které provázely uzavření původní smlouvy, a na průběh exekučního řízení. Dále stěžovatelka uvedla, že požaduje, aby ve věci proběhlo ústní jednání. Informace uváděné stěžovatelkou pro nyní posuzovanou věc nebyly rozhodné, neboť předmětem řízení o ústavní stížnosti je přezkum toliko rozhodnutí Nejvyššího soudu, jímž bylo odmítnuto stěžovatelčino dovolání.

18. Podle § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

19. Stěžovatelčino dovolání bylo Nejvyšším soudem odmítnuto jako objektivně nepřípustné. Z doktríny minimalizace zásahu do rozhodování obecných soudů [srov. nálezy ze dne 25. 9. 1997 sp. zn. III. ÚS 148/98 (N 113/9 SbNU 65) a ze dne 23. 11. 1999 sp. zn. Pl. ÚS 28/98 (N 161/16 SbNU 185)], již se ostatně dovolávala i sama stěžovatelka v ústavní stížnosti, plyne, že předmětem přezkumu v nynějším řízení je výlučně posouzení otázky, zda napadeným usnesením Nejvyšší soud neporušil stěžovatelčino právo na přístup k soudu. Je-li zrušujícím nálezem vytvořen nový procesní prostor pro ochranu hmotných ústavních práv uvnitř soustavy obecných soudů, pak pro ústavní posouzení rozhodnutí obecného soudu platí subsidiarita hmotněprávního vůči procesněprávnímu přezkumu [srov. nález ze dne 11. 12. 1997 sp. zn. III. ÚS 205/97 (N 159/9 SbNU 375)].

V. a)

Obecná východiska přezkumu rozhodnutí, jímž se odmítá dovolání

20. Ústavní soud úvodem připomíná, že ve své konstantní judikatuře nepovažuje právo na dovolání za ústavně garantované; z pohledu ústavněprávního by obstála i úprava, v níž by tzv. mimořádné opravné prostředky nebyly připuštěny vůbec, jestliže by plnění úkolů vrcholného soudního orgánu (čl. 91 odst. 1 a čl. 92 Ústavy) bylo zajištěno jinými procesními prostředky. Na druhou stranu však zdůrazňuje, že rozhodne-li se zákonodárce institut dovolání vytvořit, rozhodování o něm nelze vyjímát z rámce ústavněprávních principů a ústavně zaručených práv a svobod jednotlivce, a to zejména práva na přístup k soudu [srov. např. nálezy ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131);

153/2004 Sb.) či ze dne 10. 5. 2005 sp. zn. IV. ÚS 128/05 (N 100/37 SbNU 355); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>].

21. Přestože § 243f odst. 3 občanského soudního řádu umožňuje Nejvyššímu soudu rozhodnutí, jímž bylo odmítnuto dovolání, odůvodnit pouze stručně, nelze rezignovat na požadavek, aby bylo poskytnuto alespoň nějaké odůvodnění, které vysvětlí, proč Nejvyšší soud dovolání odmítl. Nálezem ze dne 12. 1. 2016 sp. zn. III. ÚS 3766/14 (N 5/80 SbNU 55) Ústavní soud rozhodoval o ústavní stížnosti, již bylo napadeno usnesení Nejvyššího soudu co do důvodu odmítnutí dovolání i kvality odůvodnění obdobné tomu, jež je přezkoumáváno v nynější věci. Ústavní soud v tomto nálezu dospěl k závěru, že pokud Nejvyšší soud v rozhodnutí, kterým dovolání odmítne pro nepřipustnost podle § 238 odst. 1 písm. c) [resp. tehdy d)] občanského soudního řádu, ani nenaznačí důvody svého postupu, ačkoliv šlo o otázku zastavení exekuce, případně bylo třeba vyjasnit, zda nejde o vztah ze spotřebitelské smlouvy, zatíží rozhodnutí vadou, která znamená zásah do práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny.

V. b)

Uplatnění obecných východisek na konkrétní věc

22. Ústavní soud v kontextu předznamenávaného předně konstatuje, že v napadeném usnesení Nejvyššího soudu chybí skutečné, byť stručné odůvodnění. Pasáž označená jako stručné odůvodnění obsahuje jedinou větu, která parafrázuje § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, a to v situaci, kdy stěžovatelka v dovolání uvedla, že pohledávka, jež je předmětem exekuce, vznikla ze spotřebitelské smlouvy a vyložila si tak zmíněné ustanovení tak, že výjimka týkající se spotřebitelských smluv se vztahuje i na exekuční řízení, a to ve shodě s poučením, kterého se jí o přípustnosti dovolání dostalo od městského soudu. Nejvyšší soud však v odůvodnění napadeného usnesení ani nejstručněji nezmínil, že podle něj se podlimitní výjimka na exekuční řízení týkající se spotřebitelských smluv nevztahuje. V řadě rozhodnutí, na která ve vyjádření odkázal, tak přitom činil (z poslední doby srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2021 sp. zn. 20 Cdo 1752/2021).

23. Pokud jde o samotnou otázku, zda bylo stěžovatelčino dovolání objektivně nepřipustné, je třeba zopakovat, že toto posouzení přísluší primárně Nejvyššímu soudu. V podmínkách posuzované věci ovšem Ústavní soud musí konstatovat, že rozhodnutí Nejvyššího soudu je založeno na argumentaci, která z ústavního hlediska neobstojí.

24. Nejvyššímu soudu lze přisvědčit, že výlučně to, že městský soud stěžovatelku poučil, že může podat dovolání, a že stěžovatelka uhradila soudní poplatek, přípustnost dovolání nemůže založit. Chybné poučení o tom, že lze podat dovolání, podle ustálené judikatury Ústavního soudu nevede k tomu, že by bylo dovolání přípustné, avšak projeví se v tom, že bude-li rozhodnutí odvolacího soudu napadeno ústavní stížností, bude Ústavní soud odvozovat počátek lhůty pro podání ústavní stížnosti až od doručení rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání [nález ze dne 31. 1. 2012 sp. zn. IV. ÚS 3476/11 (N 25/64 SbNU 269), shodně též usnesení ze dne 28. 3. 2017 sp. zn. III. ÚS 2345/16]. Tuto judikaturu však na stěžovatelčinu věc nelze vztáhnout, neboť stěžovatelka výslovně v ústavní stížnosti uvedla, že chce, aby bylo přezkoumáno výlučně rozhodnutí Nejvyššího soudu, a nikoliv rozhodnutí, která mu předcházela.

25. Ústavní soud v minulosti několikrát odmítl jako zjevně neopodstatněné ústavní stížnosti proti usnesením Nejvyššího soudu založeným na shodném právním názoru, jaký Nejvyšší soud předestřel ve vyjádření k ústavní stížnosti. Ústavní soud však těmito rozhodnutími v nynějším řízení není formálně vázán, neboť závaznost plynoucí z čl. 89 odst. 2 Ústavy je spojena výlučně s nálezy Ústavního soudu a nikoliv s usneseními. To je zřejmé i z formulace § 23 zákona o Ústavním soudu, podle něhož je formalizovaný postup pro překonání v minulosti zaujatého právního názoru cestou vydání stanoviska pléna vyhrazen výlučně právním názorům obsaženým v nálezech.

26. Z dále vyložených důvodů má Ústavní soud za to, že interpretace § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, podle níž nelze podat dovolání proti rozhodnutí vydanému v exekučním řízení, jehož předmětem je výkon rozhodnutí týkajícího se peněžitého plnění ze spotřebitelské smlouvy nepřevyšujícího částku 50 000 Kč, představuje nepřipustné omezení práva na přístup k soudu.

27. Rozhodné ustanovení občanského soudního řádu zní: „*proti rozsudkům a usnesením vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy*“. Z hlediska jazykového výkladu, na který poukazuje i stěžovatelka, není zřejmé, proč by se měla výjimka „*ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv*“ vztahovat výlučně k nalézacímu řízení a nikoliv k řízení vykonávacímu. Argument Nejvyššího soudu založený na oddělenosti nalézacího a vykonávacího řízení je ovšem zpochybněn přístupem Nejvyššího soudu k řešení této i obdobných procesních otázek.

28. Předně je třeba konstatovat, že existují i taková rozhodnutí Nejvyššího soudu, jež uznávají, že by v exekučních věcech bylo možno podat dovolání i vede-li se řízení pro vymožení peněžité pohledávky nepřevyšující 50 000 Kč, má-li tato pohledávka původ v pracovněprávním vztahu či ve spotřebitelské smlouvě. Usnesením ze dne 21. 3. 2023 č. j. 20 Cdo 66/2023-679 rozhodoval Nejvyšší soud o dovolání proti zamítnutí návrhu na zastavení exekuce v rozsahu částky 24 212 Kč, přičemž hmotněprávní nárok měl plynout ze spotřebitelské (úvěrové) smlouvy. Nejvyšší soud dovolání (šestistránkovým) usnesením sice také odmítl, avšak nikoli pro objektivní nepřipustnost, nýbrž proto, že žádná z právních otázek předestřených v dovolání nezaložila přípustnost podle § 237 občanského soudního řádu (srov. bod 11 odůvodnění uvedeného rozhodnutí). Fakticky se tedy zabýval posouzením napadeného rozhodnutí odvolacího soudu a poskytnul meritorní přezkum [k povaze tohoto přezkumu srov. např. nález ze dne 15. 3. 2017 sp. zn. II. ÚS 1966/16 (N 45/84 SbNU 527); bod 29 odůvodnění].

29. Dále pak v usneseních ze dne 21. 3. 2023 č. j. 20 Cdo 374/2023-278, ze dne 6. 6. 2023 č. j. 20 Cdo 1315/2023-263 a ze dne 9. 8. 2023 č. j. 20 Cdo 2240/2023-278 Nejvyšší soud odůvodnil odmítnutí dovolání v podlimitních (do 50 000 Kč) exekučních věcech tím, že „*peněžité plnění nepřevyšuje 50 000 Kč ... a nejedná se o vztah ze spotřebitelské smlouvy či o pracovněprávní vztah*“. Uvedený text odůvodnění naznačuje, že pro konstatování, že dovolání je objektivně nepřipustné podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, tedy nepostačuje, že jde o plnění podlimitní, nýbrž současně nesmí jít o vztah ze spotřebitelské smlouvy či o pracovněprávní vztah.

30. Současně je k tomu, jak „číst“ (vykládat) § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, namístež poznamenat, že nejen městský soud v této věci, ale odvolací soudy obecně nezřídka rozumí uvedenému ustanovení shodně se stěžovatelkou a poučují účastníky o přípustnosti dovolání proti svým rozhodnutím v podlimitních exekučních věcech, které mají základ ve vztahu ze spotřebitelské smlouvy. Bylo tomu tak i v několika věcech, které Nejvyšší soud zmiňuje ve vyjádření k ústavní stížnosti k doložení ustálené rozhodovací praxe, tak např. ve věcech řešených Nejvyšším soudem pod sp. zn. 20 Cdo 1752/2021 či 20 Cdo 1792/2019 či Ústavním soudem pod sp. zn. II. ÚS 921/16, I. ÚS 2406/16, I. ÚS 3939/16 či I. ÚS 1999/16.

31. Nejvyšší soud se ve své judikatuře zabýval výkladem § 238 občanského soudního řádu rovněž ve vztahu k různým dalším procesním situacím. Názor obsažený ve vyjádření Nejvyššího soudu k nyní posuzované ústavní stížnosti ovšem s těmito právními názory z judikatury Nejvyššího soudu není koherentní.

32. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nelze podat dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci žaloby na obnovu či žaloby pro zmatečnost, šlo-li v původním řízení o peněžité plnění nepřevyšující částku 50 000 Kč. Tento svůj závěr Nejvyšší soud přímo ve svých rozhodnutích neodůvodnil (například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2020 sp. zn. 28 Cdo 2896/2020 a v něm citovaná prejudikatura, která však sama také odůvodnění nepřináší). Doktrína tato rozhodnutí odůvodňuje tak, že Nejvyšší soud vyšel z toho, že dovolání nemůže být přípustné v případě žaloby na obnovu či žaloby pro zmatečnost, nebylo-li přípustné v původním nalézacím řízení (SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. Dovolání. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 57–58, marg. č. 31).

33. Výslovně je predestřený argument (tedy že dovolání není přípustné v „pobočném řízení“, není-li přípustné ve věci samé) formulován v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2015 sp. zn. 30 Cdo 2449/2015, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 27/2016, podle něhož není dovolání přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí o odmítnutí žaloby pro vady, jestliže ve věci samé šlo o peněžitou částku nepřevyšující 50 000 Kč. Zároveň v tomtéž rozhodnutí Nejvyšší soud připustil, že limit 50 000 Kč by se neuplatnil, šlo-li by o pracovníprávní či spotřebitelskou věc.

34. V době před přijetím zákona č. 296/2017 Sb., která plošně vyloučila možnost podat dovolání v těchto věcech, Nejvyšší soud rozhodl, že v případě dovolání proti rozhodnutí ve věci osvobození od soudního poplatku se neuplatní objektivní nepřípustnost dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, nedosahoval-li soudní poplatek výše 50 000 Kč. Tento svůj závěr Nejvyšší soud odůvodnil mimo jiné tím, že v opačném případě by Nejvyšší soud nemohl přezkoumat rozhodnutí, jímž nebylo vyhověno žádosti o osvobození od soudního poplatku v řízení, v němž ve věci samé jde o částku 1 milionu Kč, která významně převyšuje limit 50 000 Kč (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014 sp. zn. 29 Cdo 3632/2013, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 96/14).

35. Závěr, že exekuční řízení představuje samostatné řízení nezávislé na původním řízení nalézacím, je ve zjevném rozporu s praxí Nejvyššího soudu shrnutou výše. Ve zmiňovaných situacích totiž závěr o přípustnosti či nepřípustnosti dovolání stojí na tom, zda by bylo dovolání přípustné v nalézacím řízení. Naproti tomu v posuzované

věci dovolání v nalézacím řízení přípustné bylo, avšak Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v exekučním řízení přípustné být nemá.

36. Za účinnosti právní úpravy, která připouštěla možnost podat dovolání samostatně proti nákladovým výrokům, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nelze podat dovolání proti výroku o nákladech řízení, které činily méně než 50 000 Kč, ač o nich bylo rozhodnuto v řízení o pracovněprávních vztazích, neboť v rozhodování o nákladech řízení se nijak neprojevuje zvláštní charakter pracovněprávních vztahů, který vedl k zavedení výjimky z limitu pro peněžitá plnění (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013 sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 80/2013).

37. Naproti tomu v exekučním řízení vedeném pro vymožení pohledávky ze spotřebitelské smlouvy není pravda, že by se v něm nemohlo projevit zvláštní postavení spotřebitele. Z judikatury k § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu, na kterou odkazovala stěžovatelka, plyne, že i v exekučním řízení lze výjimečně zohlednit zvláštní okolnosti případu, jež mohou souviset mimo jiné s postavením povinného jako spotřebitele. Navíc je třeba zohlednit, že v určitých situacích se spotřebitel může dostat do exekučního řízení, aniž by mu předcházelo nalézací řízení, v němž by měl možnost podat dovolání díky výjimce obsažené v § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. Tak tomu bude tehdy, podepsal-li spotřebitel ve formě notářského zápisu dohodu s doložkou přímé vykonatelnosti. Obdobně tomu bude i v situaci, kdy byl exekuční titul proti spotřebiteli v minulosti vydán v rozhodčím řízení.

38. Jakkoliv by vzhledem k počtu rozhodnutí Nejvyššího soudu, která uvedl ve svém vyjádření k ústavní stížnosti, bylo možno mluvit o tom, že judikatura Nejvyššího soudu je ustálena na závěru, že v exekučním řízení se výjimka pro vztahy spotřebitelských smluv neuplatní, a nelze tak podat dovolání, vede-li se exekuce kvůli peněžitému plnění nižšímu než 50 000 Kč, poslední dobou (a to i v době, ze které je napadené rozhodnutí) tak tomu není. Navíc z výše vyložených důvodů je třeba konstatovat, že tyto závěry nejsou koherentní s jazykovým výkladem § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, ani s přístupem Nejvyššího soudu k obdobným otázkám týkajícím se objektivní nepřipustnosti dovolání pro některý z důvodů podle § 238 odst. 1 občanského soudního řádu.

39. Současně platí, že existuje-li plausibilní výklad, který umožňuje vztáhnout výjimku pro spotřebitelské smlouvy i na exekuční řízení, bylo povinností Nejvyššího soudu tento výklad preferovat, neboť s ohledem na právo na přístup k soudu má být za takové situace preferována objektivní přípustnost dovolání před objektivní nepřipustností. Posouzení dovolání jako objektivně nepřipustného totiž definitivně uzavírá dovolateli možnost dosáhnout přezkumu napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, neboť vylučuje, aby se Nejvyšší soud zabýval důvody pro přípustnost dovolání podle § 237 občanského soudního řádu.

VI. Závěr

40. Nejvyšší soud řádně neodůvodnil své rozhodnutí, a navíc tímto rozhodnutím odmítl dovolání jako objektivně nepřipustné, ač byl k dispozici výklad, podle něhož dovolání

objektivně přípustné bylo, a tím porušil stěžovatelčino právo na přístup k soudu chráněné čl. 36 odst. 1 Listiny.

41. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení Nejvyššího soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

42. Věc se nyní vrátí Nejvyššímu soudu, který bude při dalším rozhodování vázán právním názorem Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy), a posoudí znovu stěžovatelčino dovolání. Svým rozhodnutím Ústavní soud nepředjímá, zda bude stěžovatelčino dovolání shledáno přípustným podle § 237 občanského soudního řádu, tím méně zda je dovolání důvodné. Nelze však již dovolání znovu odmítnout jako objektivně nepřípustné podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. ledna 2024

Josef Fiala
předseda senátu